

Suomenkielinen tiedotus hallintoalueen kuntien verkkosivuilla

Irmeli Kuusela ja Arja Meski

Vähemmistökielilaki tuli voimaan Ruotsissa vuonna 2000. Neljän vuoden kuluttua siitä silloinen Ruotsinsuomalainen kielilautakunta teetti selvityksen Ruotsin viranomaisten suomenkielisen tiedotuksen määrästä ja laadusta. Selvityksessä luotiin katsaus myös kuntien suomenkieliseen tiedotukseen, joka tuohon aikaan havaittiin melko vähäiseksi. Vuoden 2009 lopulla tilannetta tarkasteltiin uudelleen, nyt uuden kansallisia vähemmistöjä ja vähemmistökieliä koskevan lain voimaantulon kynnyksellä.

Pohjoisen kunnat

Kaikki suomen kielen hallintoalueen kunnat Pohjois-Ruotsissa ovat parantaneet ja lisänneet suomenkielistä tiedotustaan vuodesta 2004. **Jällivaaralla** ei tuolloin ollut suomea sivustollaan lainkaan, mutta nyt se tarjoaa 18-sivuisen vähemmistöpoliittisen toimintaohjelman (myös meänkieleksi ja saameksi). Suomi on kutakuinkin selkeää, mutta pieniä haksahduksia on siellä täällä, ja käänteistä sanajärjestystä käytetään ruotsin mallin mukaan runsaasti. Kieli ei siis ole täysin moitteetonta.

Haaparannalla ei 2004 ollut lainkaan omaa tiedotusta suomeksi, vain yhteiset matkailusivut Tornion kanssa. Nyt Haaparannalla ja Torniollla on yhteinen aloitussivu, mikä viestii heti hyvästä naapuruudesta ja tuntuu erittäin myönteiseltä. Haaparannan oma suomenkielinen matkailutiedotus avautuu suoraan aloitussivulta otsikosta *Suomi* ja muu tiedotus otsikoista *Haparanda stad / Minoritetsspråk*. Ne sisältävät vähemmistöä koskevan tiedotuksen suomenkieliset käännökset, kuten kaupungin 20-sivuisen vähemmistöpoliittisen toimintaohjelman. Kieli on parempaa kuin Jällivaaran vastaavassa toimintaohjelmassa, mutta ei sekään täysin korrektia. Elinkeinoelämästä kerrotaan jonkin verran suomeksi, samoin alueen kehittämistä koskevista strategioista. Viimeisestä otsikosta, *Turism*, avautuu matkailusivusto, jolta kieleksi voi valita mm. suomen. Tavallisista asioista kuntalaisille ei tiedoteta suomeksi toistaiseksi ollenkaan.

Kiirunan kunnalla on aloitussivullaan otsikko *Minoritetsspråk* ja alaotsikko *Finska*. Sieltä saa esille kahdeksan suomeksi käännettyä tekstiä, jotka käsittelevät mm. kotiapua, vaaleja ja rokotuksia. Kieli ei niissä ole täysin korrektia, mutta riittävän selkeää kuitenkin. Jopa avustushakemuksen ja kotiapuhakemuksen voi tehdä suomeksi. Lisäksi Kiirunan vaalilautakunta tiedottaa suomeksi EU-vaaleista ja niissä äänestämisestä. Myös sikainfluenssasta saa tietoa suomen kielellä: miten välttyään saamasta tartuntaa tai levittämästä sitä. Syntyy vaikutelma, että kunta todella haluaa palvella myös suomenkielisiä. Ei tiedoteta vain siksi, että laki niin määrää, vaan ajatellaan suomenkielisten tarpeita. Kielessä on jonkin verran toivomisen varaa, mutta koko suomenkielinen tiedotus tekee sympaattisen vaikutelman. Hyvä alku! Vuonna 2004 Kiirunan sivustolla ei ollut yhtään suomea.

Pajalan suomenkielinen tiedotus on enimmäkseen suunnattu matkailijoille, mutta tietoa kuntalaisillekin on kohtalaisesti mm. *Matkapalvelus Pajalan kunnassa* (tarkoitetaan kuljetuspalvelua), *Kulttuuri ja vapaa-aika Pajalassa*, *Pajalan kirjasto*, *Teatteria*, *Kotiseutumuseot*. Kaikkiaan suomenkielisiä

otsikoita on lähes 30, joista kuudessa annetaan laajasti tietoa meänkiielestä. Suomi on korrektaa. 2004 Pajalalla ei ollut edes suomenkielistä matkailutiedotusta, nyt suomen kieltä on kiitettävän paljon.

Ylitornion suomenkielisiin tiedotteisiin ei pääse heti aloitussivulta, vaan muutaman mutkan kautta. Suomea löytää sieltä täältä, ja yleisvaikutelma on jokseenkin sekava. Suomi on melko hyvää joissakin teksteissä, mutta toisissa taas huolimaton, joskus jopa vaikeaa ymmärtää. Sivustosta näkee silti, että kunnalla on pyrkimystä palvella myös suomenkielisiä. Suomenkielistä tiedotusta on sosiaalipalvelusta, vammaispalveluista, pakolaisasioista, ja suomeksi pyydetään kuntalaisia myös ottamaan yhteyttä ja kertomaan mielipiteitään.

Etelän kunnat

Laajennettuun suomen kielen hallintoalueeseen liittyneistä kunnista suomenkielistä tiedotusta oli aikaisemmin lähinnä Eskilstunalla. Kaupunki antoi tietoa matkailijoille, ja otsikon *Suomalaiset asiat* alla kerrottiin, että suomenkieliset saavat palvelua myös suomeksi. Nyt kunnan suomenkielinen tiedotus on huomattavan monipuolista. Tiedotetaan vanhustenhuollosta ja kouluista. Kieli on enimmäkseen hyvää, joskin pieniä kauneusvirheitä on. Parannus on huomattava vuodesta 2004. Sivustolta on linkki *Mälarinlaakson suomen kielen ja kulttuurin keskuksen*, mutta ihmetystä herättää, ettei keskuksen sivusto ole kokonaan myös suomeksi.

Jo **Södertäljen** aloitussivulla on otsikko *Suomi*, josta avautuu laaja suomenkielistä tiedotusta sisältävä sivusto. Siellä ovat otsikot *Kunta ja demokratia, Mitä tehdä ja nähdä, Elinkeinoelämä & työ, Lapset ja koulutus, Kaupunki, ympäristö ja asuminen* sekä *Huolto & sosiaalipalvelut*. Kaikissa näissä on lisäksi alaotsikoita. Tiedotus on monipuolista ja kieli moitteetonta. Sivusto on Eskilstunan sivustoa parempi, mutta sisältää kuitenkin vähemmän tiedotusta kuin esimerkiksi Tukholman vastaava sivusto. Vuonna 2004 suomenkielistä tiedotusta ei ollut.

Myös **Tukholman** aloitussivulle on vuodenvaihteessa lisätty otsikko *Suomeksi*, joka johtaa seuraaviin suomenkielisiin otsikoihin: *Esikoulu ja koulu, Perhe ja hoito, Rakentamisen ja asumisen, Kulttuuri ja vapaa-aika, Liikenne ja kaupunkisuunnittelu, Tietoja Tukholman kaupungista, Yrittäjille ja Matkailuneuvonta*. Kaikki tiedotus annetaan mallikelpoisella suomella.

Lisäksi hakusanalla *suomi* saadaan esille noin 30-sivuinen esite *Kaksi tai useampia kieliä*, tietoa kaksikielisyydestä moitteettomalla suomella.

Myös esite *Järvalyftet* (noin 30 sivua) on käännetty kokonaan suomeksi. Tuntuu todella mukavalta lukea yhteiskuntasuunnittelusta vähemmistökielellä, joka on kielellisesti näin tasokasta.

2004 Tukholman suomenkielinen tiedotus käsitteli enimmäkseen vanhuspalveluja ja matkailutietoa. Matkailutiedotus on nykyään osoitteessa *stockholmtown.com*.

Haningen kunnan aloitussivulla on otsikko *Suomeksi*. Sieltä löytää kolme tekstiä, jotka käsittelevät esikoulua, vanhustenhuoltoa ja suomenkielistä luokkaa sekä tiedon suomenkielisestä yhteyshenkilöstä. Suomeksi ovat lisäksi luettavissa *Sosiaalihuoltolaki 2002* sekä *Kysymyksiä ja vastauksia taloudellisesta tuesta*.

Huddingen kunta on päivittänyt sivustonsa joulukuun 2009 lopulla ja käännettänyt sen lähes

kokonaan myös suomeksi. Yhdeksän sivuston kahdestatoista pääotsikosta on nyt myös suomeksi. Pääotsikot ovat *Kunnasta, Rakentamisen ja asumisen, Esikoulu ja koulu, Kulttuuri- ja vapaa-aika, Luonto ja ympäristö, Poliitiikka ja vaikuttaminen, Sosiaalipalvelut, Liikenne ja tiet, Vanhustenhuolto*. Alaotsikoita on yhteensä runsaat 60. Vuoden 2010 alussa kaikista suomen kielen hallintoalueen kunnista Huddingen kunta antaa parasta ja laajinta tietoa suomeksi. Kieli on sujuvaa ja korrektaa. Suomenkielinen tiedotus on helppo löytää, koska sivun yläalaidassa on linkki *Suomi*.

Sigtunan kunnan sivustolta löytää Sigtunan kunnan koulusuunnitelman myös suomeksi. Kuusi sivua hyvää suomea, mutta vaikea löytää.

Ei muutosta vuodesta 2004

Upplands Väsbyllä on sivustollaan suunnilleen yhtä paljon tiedotusta suomeksi nyt kuin 2004. Tiedotus suuntautuu matkailijoille, ei kunnan asukkaille. Otsikot ovat *Aktiviteetteja, Majoitus, Historiaa, Liikenneyhteydet, Taide, Erikoisuudet, Kirjallisuutta, Linkit, Luonto, Ajanviete, Palvelut, Nähtävyydet ja Ruokailu*. Kieli on kelpollista, tiedotusta olisi nyt vain laajennettava kunnan asukkaiden tarpeisiin.

Ei lainkaan suomea tai Googletranslate

Seuraavien suomen kielen hallintoalueen kuntien sivustoilla suomenkielistä tiedotusta ei ole vielä lainkaan: Botkyrka, Hallstahammar, Håbo, Köping, Tierp, Upplands-Bro, Älvkarleby, Österåker ja Östhammar.

Pöyristyttävää on, että Haninge, Sigtuna, Solna ja Tukholma ovat liittäneet aloitussivulleen Google-käännöspainikkeen ilman minkäänlaista varoitustekstiä. Suomeksi nämä koneellisesti käännetyt tekstit herättävät parhaassa tapauksessa vain hilpeyttä. Tällaisen toiminnon tarjoamisen luulisi olevan lain vastaista, sanoohan kielilaki että ”viranomaisten kielen tulee olla huoliteltua, yksinkertaista ja ymmärrettävää”. Konekäännökset johtavat harhaan kuten seuraavassa:

*Lyhyen aikavälin Perheet Wanted!
Perhe-yksikkö etsii nyt lyhyen perheille, jotka haluavat saada lapsi tahansa vammaan, yksi tai kaksi viikonloppua kuukaudessa vapauttaa vanhemmat ja antaa lapselle vaihtaa maisemaa.*

Näyttää vaikuttavalta, kun koko sivusto avautuu suomeksi, mutta teksti on valitettavasti täydellistä siansaksaa. Siinä on mahdoton nähdä ajatusta. Vaikka jonkinlainen ajatus hahmottuisikin, tekstin sisällöstä ei koskaan voi olla varma.

Mietteitä vähemmistölaista

Laki (2009:724) kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä ei sisällä mitään yksityiskohtaista siitä, miten kuntien tulisi tiedottaa vähemmistökielillä. Siinä sanotaan:

3 § Hallintoviranomaisten on tarvittaessa sopivalla tavalla tiedotettava kansallisille vähemmistöille tämän lain mukaisista oikeuksista.

Laki jättää runsaasti tilaa tulkinnalle. Kunnilla ei tunnu lain mukaan olevan velvollisuutta tiedottaa vähemmistökielillä. Tärkeintä tuntuu olevan, että kuntalaisilla on oikeus käyttää vähemmistökieltä suullisesti asioidessaan viranomaisten kanssa ja että viranomaisille voi myös kirjoittaa vähemmistökielillä:

8 § Yksityisillä henkilöillä on oikeus käyttää meänkieltä, saamea ja suomea ollessaan suullisesti tai kirjallisesti yhteydessä hallintoviranomaiseen, jonka maantieteellinen toimialue on kokonaan tai osittain sama kuin vähemmistökielen hallintoalue.

Toivottavaa

Kaikkien suomen kielen hallintoalueen kuntien pitäisi tiedottaa suomeksi kunnan tavallisimmista palveluista ja tehtävistä, ei vain esimerkiksi vähemmistökielisten oikeuksista. Suomenkielisiä sivuja tulisi päivittää yhtä toistuvasti kuin ruotsinkielisiäkin sivuja ja sopeuttaa ne kuntalaisten tarpeisiin. Lupaavia esimerkkejä tällaisesta kehityksestä ovat mm. Kiiruna ja Huddinge.

Suomenkielisen tiedotuksen tulisi näkyä selvästi jo aloitussivulta sivuston muiden kielten joukossa. Näitä kieliä ovat useimmiten englanti ja selkoruotsi. Näin olisi helpointa päästä suoraan käsiksi suomenkieliseen ja muuhun vähemmistökieliseen tiedotukseen. On turha piilottaa sitä sivustoviidakoon ruotsinkielisten otsikoiden alle.

Suomessa monikielisistä sivustoista on pitkä kokemus. Hyvästä esimerkistä käy vaikkapa Helsingin kaupungin sivusto, jonka aloitussivulla kaikki kielet näkyvät selvästi sivuston yläreunassa.

Vaikkei laki nimenomaisesti velvoitakaan kuntia tiedottamaan vähemmistökielillä, kuntien tulisi pitää sitä kunnia-asianaan ja jopa kilpailla siinä keskenään. Suomenkielisenä ilahtuu suunnattomasti, kun kuntien sivuilta löytää asiallista tiedotusta hyvällä suomen kielellä. Samalla kun se erinomaisella tavalla palvelee monia suomenkielisiä, se herättää myös hyvää mieltä ja myönteisiä tuntemuksia. Vaikutukset voivat yksinomaan olla hyvästä. Suomenkielisen ja yleensä vähemmistökielisen tiedotuksen määrä näyttää olevan hyvässä kasvussa, ja kuntalaiset voivat varmasti omalla aktiivisuudellaankin nopeuttaa tätä kehitystä.

Kirjoittajat ovat auktorisoituja kielenkääntäjiä. Selvityksen he tekivät Kielineuvoston toimeksiannosta.